

CESTA K POZNANIU
VEDIE
CEZ
OTAZKY

Námety
na rozhovory o umení

CESTA K POZNANIU VEDIE CEZ OTÁZKY

Námety na rozhovory o umení

2023

OBSAH

Cesta k poznaniu vedie cez otázky	5
Reflexia	6
Kolbov cyklus učenia	7

Otázky zamerané na reflexiu aktivity	9
Otázky na reflexiu tímbildingových aktivít.....	12

Otázky k reflexii kultúrno-umeleckých podujatí a umeleckých diel	13
---	-----------

1. Návrhy otázok k rozhovorom o vizuálnom umení	14
2. Otázky na rozhovory pri návšteve galérie/múzea	17
3. Otázky na rozhovory o umení ukrytom v knihách	19
4. Námety na otázky o umení, ktoré sa deje na javisku ...	23
5. Na čo sa môžeme pýtať, ak sa chceme prelúskat' (nielen baletným) tanečným predstavením	26
6. Po návšteve opery	27
7. Otázky k rozhovorom o hudbe	28
8. Otázky na rozhovory o hudobných textoch	30
9. Otázky na rozhovory o koncerte	32

Kontrolné otázky k sebareflexii určené sprievodcom mladých ľudí umením	33
---	-----------

Prehlbujúce otázky na rozhovory o umení	37
Inšpirujeme sa „delfskou metódou“ kladenia otázok - sokratovký dialóg	38
Tipy otázok na porozumenie	39

Zdroje	41
---------------------	-----------

CESTA K POZNANIU VEDIE CEZ OTÁZKY

Nech sú rozhovory o umení realizované akoukoľvek formou, pomáhajú prehĺbiť vzťah medzi divákom a umeleckým dielom a umením ako takým. A to je naším cieľom. Formát rozhovoru, ktorý vnímame ako jeden zo základných nástrojov na udržiavanie a prehĺbovanie tohto vzťahu, predpokladá okrem odpovedí, samozrejme, aj otázky.

LEBO OTÁZKY LÁMU ĽADY

Otázky by sme mali starostlivo vyberať. Premyslieť čas, spôsob i miesto ich zaradenia s ohľadom na znalosti a schopnosti nášho mladého partnera na rozhovor. Otázky kladme najlepšie bez snahy hodnotiť odpovede a už vôbec nie hodnotiť ich známku.

V tejto instantnej minipríručke ponúkame tipy, kedy, ako a aké otázky klásť, aby putovanie mladého človeka svetom umenia bolo čo najzrozumiteľnejšie, prehľadné a možno aj zábavné. Lebo pocit osamotenosti či dezorientácie v teréne je nástraha číhajúca za dverami každej kultúrno-umeleckej inštitúcie, ktorá môže mať za následok rýchle zaradenie spiatocky a únik do bezpečnej zóny. V preklade to znamená: Odídu a už sa nikdy nevrátia.

Ponúkaný megabalík otázok by nemal slúžiť na preverovanie či skúšanie vedomostí o umení, ale na prelomenie trápneho ticha medzi mladým človekom a jeho potenciálnou osudovou láskou - umením - na ich prvom, druhom, treťom... rande.

Zásady pri kladení otázok

Neuspokojme sa so strohou odpoveďou, poďme do hĺbky.

Formulujme **otvorené otázky** tak, aby bolo nemožné odpovedať na ne áno alebo nie.

Zvoľme **vhodnú formu** podľa typu percipienta (otázky položiť písomne, anonymne, v priamej diskusii).

Obmieňajme **techniky** kladenia otázok.

Používajme rôzne **techniky skupinovej práce** pri kladení otázok.

Používajme otázky na **zapojenie publika** a jeho aktivizáciu (môžeme si pomôcť modernými digitálnymi technológiami).

Odmeňujme **dobré otázky** (svojou pozornosťou, povzbudením, poďakovaním).

Motivujme mladých tvoriť a klásť **vlastné otázky**.

REFLEXIA

Bežná prax v umelecko-kultúrnych inštitúciách v našom priestore sa obvykle zameriava len na fázu zážitku. V rámci Kolbovho cyklu (základného princípu neformálneho vzdelávania) zostávame teda len vo fáze AKTIVITA. Pre reflexiu nemáme vytvorený dostatočný priestor. Fázu REFLEXIA, ZOVŠEOBECNENIE a TRANSFER však vie dostatočne pokryť kvalitne zrealizovaná metóda neformálneho vzdelávania, ktorú nazývame R.E.F.L.E.X.I.A. Tú je vhodné, a ba priam nevyhnutné zaradiť do vzdelávacieho procesu, či už ide o práve zhliadnuté divadelné predstavenie, výstavu, koncert, dočítanú knihu alebo naše vlastné podujatia (workshopy, galerijné animácie a pod.), ak nechceme, aby dojmy zo zážitku (stretnutia s umením) vyprchali do stratena a prehlušil ich ďalší zážitok.

Prečo je reflexia táááák dôležitá na ceste mladého človeka za umením?

Pretože mladý človek v reflexii nachádza seba!

Stretá sa so sebou samým v rôznych situáciách, polohách, konfrontuje svoj svet so svetom, ktorý nachádza pri stretnutí s umeleckým dielom a tým sa spoznáva, definuje, kým je.

Metóda **4P** reflexie

predstavuje postupnosť krokov,
na čo sa v reflexii pýtať.

KOLBOV CYKLUS UČENIA

**OTÁZKY ZAMERANÉ
NA REFLEXIU AKTIVITY**

OTÁZKY NA REFLEXIU AKTIVITY

1. Pýtame sa na PRIEBEH

Účastníci pomenujú, čo sa počas aktivity dialo, zameriavame sa na jednotlivca i skupinu. Je dôležité, aby účastníci hovorili o tom, čo sa dialo počas aktivity tu a teraz. Niekedy majú totiž tendenciu obhajovať sa a poukazovať na to, že v praxi to riešia bezchybne.

- Čo sa počas aktivity dialo?
- Vyžadovala aktivita zapojenie/spoluprácu?
- Ako ste spolupracovali?
- Kto prichádzal s nápadmi?
- Dohodli ste sa na spoločnom postupe?
- Ako ste komunicovali, keď prišiel problém?
- Ako ste mali rozdelené roly?
- Čo vám pomáhalo, čo vám robilo problémy?
- Čo bolo kľúčom k riešeniu tejto úlohy?
- Čo bola najväčšia výzva?
- Nastali počas aktivity prípady, pri ktorých ste nevedeli dospieť k dohode? Ako ste reagovali/postupovali?
- Boli ste spokojní s finálnym výsledkom?
- Čo vám najviac pomohlo? Ktorá informácia/udalosť počas aktivity vám najviac pomohla, aby ste dosiahli cieľ/vyriešili úlohu?
- Atd'.

V odpovediach mladí nachádzajú

SAMÝCH SEBA

(takto to mám, takto nie).

2. Pýtame sa na POCITY

V tejto časti necháme účastníkov, aby vyjadrili svoje pocity zo zrealizovanej aktivity. Opäť nezabúdame na priestor pre jednotlivca i skupinovú atmosféru.

- Čo vás zaujalo?
- Čo vás vyrušilo?
- Čo vás nadchlo?
- Čo vás pobúrilo?
- Čo vás prekvapilo?
- Čo sa vám najviac páčilo a čo nepáčilo?
- Ako ste sa cítili počas aktivity?
- Čo bolo pre vás najľahšie a čo najťažšie?
- Vnímali ste, ako sa cítia ostatní?
- Kedy ste sa cítili najlepšie?
- Čo by ste urobili rovnako aj nabudúce?
- Čo by ste urobili inak/lepšie?
- Ak by sme chceli pre vašu prácu vytvoriť skupinu pravidiel založených na tejto aktivite, ktoré by to boli?
- Atd'.

Aktivitou rozumieme v našom prípade napr. účasť na galerijnej animácii, umeleckom workshope, komentovanej prehliadke, besede, exkurzii atď., čomu je potrebné prispôbiť charakter a znenie otázok.

Odmenou za odpoveď nie je známka

(ani tá dobrá).

3. Pýtame sa na POZNATKY

Podstatou tohto kroku je zmapovať, aké kľúčové body účastníci objavili a zovšeobecniť závery, ku ktorým prišli. Vывodiť teóriu.

- Čo vás najviac zaujalo z toho, čo ste počuli?
- Čo nové ste sa dozvedeli/naučili?
- Uvedomili ste si počas aktivity niečo?
- Zmenili ste svoj názor alebo upravili svoju argumentáciu po interakcii s ostatnými/po získaní niektorých informácií?
- Myslíte si, že podobná situácia môže nastať/nastala v reálnom živote? Na ktoré prípady si spomeniete?
- Získali ste touto aktivitou nové informácie?
- Čo ste zistili o sebe?
- Čo oceňujete na ostatných? Na sebe?
- Aké sú vaše silné stránky? Aké zručnosti ste si rozvinuli?
- Atd'.

Zapisujte výpovede účastníkov na flip-chart. Neskôr sa od nich môžu odraziť pri ďalšej fáze - hľadani transferu získaných informácií do praxe. Vtedy sa pýtame na to, čo si uvedomili, čo si prepojili.

Otázok sa mladí nesmú báť
- ideálne by sa ich mali
nevedieť dočkať.

4. Pýtame sa na PRÍLEŽITOSTI

Cieľom posledného kroku je nájsť prepojenie medzi situáciou tu a teraz (situáciou prežívanou počas aktivity) a praxou - bežným životom. Zistiť, ako súvisí to, čo sa naučili účastníci pri aktivite, s reálnym svetom, s ich prácou.

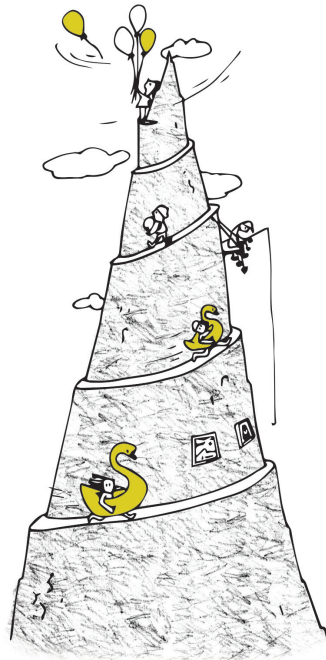
- Aká je paralela medzi touto (zažitou) situáciou a praxou?
- Vedeli by ste poznatky z aktivity aplikovať v reálnom živote?
- V ktorých situáciách?
- Čo si osobne odnášate do života/praxe?
- Čo ste sa rozhodli zmeniť vo vašom reálnom živote?
- Ktoré kroky môžete podniknúť, ak by ste sa s podobnou situáciou stretli v reálnom živote?
- Kto by mal byť zodpovedný za riešenie/uplatnenie týchto úloh/pravidiel v online či offline prostredí?
- Čo môžeme zlepšiť? Na čom potrebujeme popracovať?
- Keby sme túto aktivitu robili ešte raz, za rovnakých podmienok, čo by ste urobili inak?
- Atd'.

Odpovede nie sú dobré alebo zlé.

Odpovede inšpirujú!

OTÁZKY NA REFLEXIU TÍMBILDINGOVÝCH AKTIVÍT

- Bol výsledok aktivity odrazom dobrej tímovej práce, kvalitného plánovania a stratégie alebo šťastia a súhry náhod?
- Kto sa ujal vedenia aktivity?
- Bol každý aktívne zapojený?
- Ako sa cítili účastníci, ktorí... (mali napr. zaviazané oči a vykonávali celú prácu)?
- Boli dodržiavané počas celej hry stanovené pravidlá?
- Ako ste sa medzi sebou navzájom organizovali, aby ste splnili úlohu?
- Zvolili ste si v prvom momente tú najlepšiu stratégiu alebo ste ich vyskúšali viac?
- Kto prevzal na seba úlohu koordinátora aktivity? Mal niekto počas hry pasívny postoj k úlohe?
- Aká bola vaša tímová rola?
- Boli ste s ňou stotožnení?
- A pod.

**OTÁZKY K REFLEXII
KULTÚRNO-UMELECKÝCH PODUJATÍ
A UMELECKÝCH DIEL**

1. NÁVRHY OTÁZOK K ROZHOVOROM O VIZUÁLNOU UMENÍ

Čo vidíme?

- *Z čoho je dielo vytvorené?*
- *Aké výtvarné potreby umelec použil?*
- *Bolo niektoré dielo tak príťažlivé/zaujímavé, že ste sa ho chceli dotknúť? Prečo?*
- *Oslovila vás výtvarná technika, ktorú autor použil?*

Čo cítime?

- *Čo vám napadlo ako prvé, keď ste sa na dielo pozreli?*
- *Zmenil sa váš pocit, keď ste si dielo prehliadli dôkladnejšie?*
- *Aký iný názov by ste dali dielu?*
- *Čo by ste na diele zmenili? Prečo?*
- *Akú hudbu by ste chceli počúvať, keď sa na toto dielo dívate?*
- *Súvisí dielo nejako s tým, čo aktuálne prežívate?*
- *Bavilo by vás dívať sa na toto dielo každý deň – napr. aj doma/prípadne vidieť ho opäť?*
- *Myslíte, že vás dielom chcel umelec podnieť k tomu, aby ste v živote niečo urobili ináč?*
- *Ako by sa podľa vás na toto dielo dívali ľudia z iného svetadielu, z inej kultúry?*
- *Ak by ste mali možnosť uviaznuť v príbehu jedného z vystavovaných diel, ktorý by to bol a prečo?*

- *Vyžaduje dielo od nás zapojenie fantázie? Nabáda nás k tomu? Ako?*
- *Máte pocit, že sa autorovi podarilo vytvoriť niečo, čo ešte nikto pred ním neurobil?*
- *Akú funkciu podľa vás dielo plní? Upozorňuje na niečo, prináša svedectvo doby alebo vyjadruje pocity, nápady, myšlienky, názory, sny alebo slúži ako reklama, príp. „dekorácia“? Konkretizujte.*

Ľudia, portréty

- *Čo by ste postavu na obraze povedali, keby ste sa stretli?*
- *Chceli by ste sa ňou kamarátiť? Prečo?*
- *Ktorou osobou na obraze by ste chceli byť a prečo?*
- *Ktorá z postáv vás inšpirovala? Čím?*
- *Ak je na obraze viac postáv, myslíte si, že sa medzi sebou poznajú?*
- *Aký vzťah je medzi postavami?*
- *Je niektorá z postáv dôležitejšia ako tie ostatné?*
- *Ktorá z postáv je najväčší optimista/flegmatik/introvert/extrovert/frfloš?*
- *Ktorá z postáv je podľa vás čerstvo zamilovaná, zaťažená nejakým problémom, zdravotnými ťažkosťami?*
- *Aký môže byť vekový priemer postáv?*

Zvieratá

- *Prečo bolo do témy diela zvolené práve toto zviera?*
- *Ktorá z vlastností zobrazovaného zvierata je ti najpodobnejšia?*
- *Aké meno by ste dali zvieraciemu hrdinovi?*

Krajina

- *Rozpoznali by ste, o ktorú krajinu ide z prvého pozretia – na základe ktorých informácií?*
- *Chceli by ste v danej krajine žiť?*
- *Do ktorej z vyobrazených domácností by ste sa radi nastáhovali? Prečo?*
- *Ak by ste hrali s priateľmi schovávačku, kam by ste sa na obraze/scéne schovali?*
- *Dá sa podľa vás usúdiť, či ide o prostredie mestské alebo prostredie dediny?*

Zátišie

- *Máte niektorú z vyobrazených vecí doma?*
- *Ak by ste mali možnosť z rovnakých predmetov naaranžovať iné zátišie, ako by vyzeralo?*
- *Akú symboliku podľa vás majú veci v zátiší?*
- *Vidíte opodstatnenie v umiestnení vyobrazených vecí spolu do jedného obrazu? Dáva vám výber vecí súvis?*

Abstrakcia

- *Použil autor nejaké geometrické tvary?*
- *Musel ich narysovať alebo pracoval skôr expresívne?*

- *Vytvára dielo optický klam?*
- *Pripomínajú tvary niečo skutočné?*

Autor

- *Aký mal podľa vás život umelec, ktorý vytvoril dané dielo?*
- *Mal podľa vás veľa priateľov?*
- *Chceli by ste si od tohto umelca dať urobiť portrét, resp. spracovať váš život alebo život vašich blízkych do umeleckého diela?*
- *Ak by ste sa mohli umelca opýtať jednu otázku, aká by bola?*
- *Myslíte, že dielo zachytáva realitu, ktorú si autor sám zažil, precítil, čo videl, čo si vysníval?*

Doba, kedy dielo vzniklo

- *Má podľa vás súvis obdobie, v ktorom dielo vzniklo, s témou, motívom diela? Akú veľkú paralelu medzi nimi vidíte?*
- *Považujete dielo za moderné? Aké je pre vás kritérium „modernosti“?*
- *Poznáte nejakú známu osobnosť tej doby?*
- *Aké významné udalosti sa v tej dobe odohrali?*

Svetlo

- *V ktorej dennej hodine zachytáva autor zobrazovaný motív? Vidíme na obraze tieň?*
- *Odkiaľ prichádza svetlo?*
- *Je to denné svetlo alebo umelé?*
- *Umocnilo svetlo náladu, ktorú obraz má, resp. ktorú chcel autor divákovi odovzdať?*

Farby

- Ktoré farby na obraze prevládajú?
- Ktoré farby na obraze úplne chýbajú?
- Aká je symbolika farieb, ktoré autor použil?
- Čo tieto farby pre ľudí znamenali v dobe, kedy dielo vzniklo, a čo dnes?

Kompozícia

- Čím chcel autor upútať našu pozornosť?
- Zaoberal sa autor detailami?
- Čo detaily prezrádzajú?
- Bolo potrebné tak detailné zobrazenie?
- Snaží sa obraz pôsobiť trojrozmerné?

Mnohé z otázok pochádzajú z inšpiratívnej knihy Silvie ŠEBOROVÉ, *Nedělní party s Picassem*, 2021.

Otázky o umení

- Myslíte si, že keď nám niekto ukáže niečo, čo sme dovtedy nevideli, tak je to umenie?
- Máte niekedy pocit, že umeniu nerozumiete? Ako sa s týmto pocitom vysporadúvate?

Otázky zamerané na hľadanie medzipredmetových vzťahov:

- Akú matematiku/geometriu/geografiu/literatúru... vieme nájsť v danom obraze?
- Podľa motívov, napr.:
Čo predstavuje symbolika rastliny cyprus v európskej kultúre?
- Ktorá z hviezd na obraze môže predstavovať Venušu?

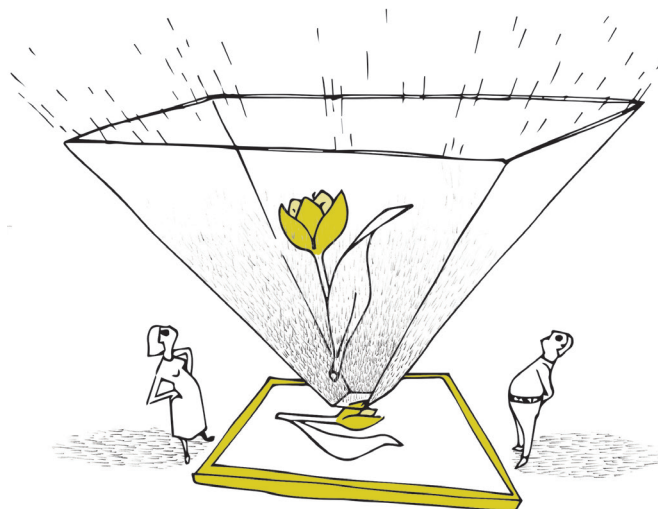

2. OTÁZKY NA ROZHOVORY PRI NÁVŠTEVE GALÉRIE/MÚZEA

- Čo sa mi tu páči/nepáči?
- Ktoré dielo/artefakt ma zaujalo najviac?
- Prečo som si ho zapamätal?
- Ktoré dielo/artefakt by som chcel vyvesiť/umiestniť vo svojej izbe?
- Ako sa podľa mňa podarilo kurátorovi pripraviť výstavu/expozíciu, na ktorej práve som?
- Je mi v rámci výstavy/expozície niečo nejasné?
- Ktorý z obrazov/artefaktov by som podaroval svojej mame, starému otcovi, najlepšiemu priateľovi, sestre.... prečo?
- Je tu dielo/artefakt, ktoré vo mne zanechalo zlý pocit?
- Je tu dielo/artefakt, ktoré sa dotklo môjho „srdca/duše“ - zažil som pri ňom silný pocit „krásna“?
- Ako by som tento dotyk nazval? Dotyk s.....
- Je podľa mňa niektoré z vystavovaných diel zbytočné - strata času autora aj diváka?
- Ktoré dielo/artefakt by podľa mňa bolo na aukcii vydražené za najviac peňazí?
- Ktoré dielo/artefakt by som vybral ako motív na pozvánku, upútavku na sociálne siete, aby prilákalo čo najviac mladých/detí/seniorov a pod.?
- Je niektorý rám podľa mňa vzácnejší ako samotné dielo?
- Chcel som sa niektorého diela/artefaktu dotknúť? Prečo?
- Čo by mi ten dotyk dal?
- Zaoberal som sa príbehom jednej veci dlhšie do hĺbky? O ktoré dielo/artefakt šlo?
- O čom som premýšľal?
- Predstavoval som si osobu, ktorá s daným predmetom v minulosti manipulovala?
- Ako mohol vyzerat' majiteľ tohto predmetu?
- Ako vyzerá dnešný ekvivalent predmetu?
- Čo ma zaujalo počas komentovanej prehliadky?
- Sústredil som sa viac na sprievodcu alebo predmety/diela, o ktorých hovoril?
- Fascinovalo ma na jeho prezentácii niečo?
- Ako mohol svoje komentáre vylepšiť, aby som lepšie udržal pozornosť?
- Mal som dost' času „stráviť“ všetky informácie, ktoré som dostal?
- Uprednostnil by som menej informácií a šiel by som viac do hĺbky veci?
- O ktorú oblasť by som mal záujem, čo by ma bavilo, z akého pohľadu?
- S akými očakávaniami podľa vstupných informácií, ktoré o téme mám, som na výstavu prišiel?
- Ak by som mal zhrnúť to, čo som na tomto mieste videl/zažil, jedným slovom, aké by to bolo slovo?
- Ako v múzeu/galérii voňalo? Pripomínala mi tá vôňa niečo?
- Všimol som si osvetlenie? Myslím si, že pri inštalácii mali možnosť pracovať aj so svetelným dizajnom?
- Ako som sa v galérii/múzeu cítil?

- *Bola by pre mňa táto informácia dôležitá? Ovplyvnilo by to môj pohľad na veci?*
- *Trúfol by som si nakresliť myšlienkovú mapu expozície/výstavy?*
- *Čo by zaujalo na tejto výstave/expozícii lekára, čo mamu na materskej dovolenke, čo napr. Ronalda? Prečo?*
- *Mala táto návšteva pre mňa význam?*
- *Zmenil sa môj pohľad na niečo po zhladnutí výstavy/expozície?*
- *Chcel by som mať niektorý z predmetov expozície doma? Čo by som s ním robil?*
- *Pre zaujímavosť, koľko krokov som na výstavnej ploche nachodil, zvýšila sa mi pri nejakom diele tepová frekvencia?*
- *Potreboval som na prezretie/pochopenie niektorého diela/artefaktu viac času ako na iné? Prečo?*
- *Aká hudba v podmaze danej výstavy by bola vhodná?*
- *Akú vôňu som cítil a akú by som chcel cítiť?*
- *Čo si myslím o autorovi?*
- *S akým zážitkom z galérie/múzea odchádzam?*

3. OTÁZKY NA ROZHOVORY O UMENÍ UKRYTOM V KNIHÁCH

ROZHOVORY O KNIHÁCH VŠEOBECNE

Zážitok z čítania

- *Prečo vlastne čítam?*
- *Aké pocity mám pri čítaní?*

Čitateľské preferencie

- *Akú knihu som čítal naposledy? Aký z nej mám pocit?*
- *Mám rozčítaných viacero kníh naraz? Prečo? O čom sú?*
- *Ako často čítam? Stačí mi to?*
- *Čo by mi pomohlo, aby som čítal rád/radšej? Aby bolo pre mňa čítanie zábavou?*
- *Aké knihy sa mi čítajú ľahko, dobre? Aké naopak nie?*
- *Pri akých knihách sa cítim najpríjemnejšie?*
- *Aký je môj obľúbený žáner/autor/prostredie alebo obdobie, v ktorom sa príbeh odohráva? Prečo sa mi páči práve toto?*
- *Aké sú moje osobné kritériá, ktoré musí spĺňať kniha, aby som o nej povedal: Toto je dobrá knižka!?*
- *Keby som si mal prečítať klasiku, čo by to bolo?*
- *Dostal som na posledné Vianoce knihu? Od koho? O čom bola? Prečo mi vybrali práve túto knihu? Zohľadňoval darca pri výbere aj svoj osobný vkus alebo sa stopercentne vcítil do mojich preferencií? Ak áno, v čom sa to prejavilo?*
- *K narodeninám som dostal balíček, ktorý vyzerá ako kniha. Čo by som v ňom rád našiel?*
- *Akú knihu by som si zobral na opustený ostrov?*
- *Keby som mal vybrať domáceho/zahraničného autora alebo dielo, na ktoré som hrdý, kto/ktoré by to bolo?*
- *Na ktorú knihu by som chcel zabudnúť, aby som ju mohol čítať opäť po prvýkrát?*

Vzťah k literatúre

- *Koľko kníh cca tvorí moju domácu knižnicu?*
- *Ako moja domáca knižnica vyzerá?*
- *Ak sa na moju knižnicu pozrie niekto cudzí, čo môže na jej základe o mne povedať?*
- *Častejšie si knihy kupujem, dostávam alebo požičiavam? Prečo?*
- *Robím si do kníh poznámky? Ak áno, ako vyzerajú?*
- *Otváram knihy úplne nadoraz? Prechádzam po väzbe (strede) knihy dlaňou?*
- *Správam sa ku knihám ohľaduplne?*
- *Rád sa dotýkam knižného papiera? Aký typ preferujem? Kriedový, obyčajný, prírodný, tvrdší, mäkší? Alebo mi je to úplne jedno?*
- *Mám svoju obľúbenú knižnú záložku/obal na knihy? Ako som k nim prišiel?*
- *Aký typ písma mám najradšej?*
- *Požičiavam (rád) knihy svojim priateľom a známym?*

- *Dokážem asertívne poprosiť, aby mi moju knihu vrátili späť? Akú čarovnú formulku na to používam?*
- *Viem si predstaviť seba v pozícii knihovníka? Čo by som najradšej robil?*

E-knihy a audioknihy

- *Preferujem e-knihy pred tými tlačenými alebo naopak? Prečo?*
- *Obľubujem audioknihy?*
- *Mám svojho obľúbeného herca, ktorý číta príbehy? Ako by som opísal jeho hlas a prácu s ním?*
- *Mám z audioknihy rovnaký typ pôžitku ako z tlačenej verzie?*

ROZHOVORY O KONKRÉTNEJ KNIHE

Očakávania

- *Čo očakávam od knihy s týmto titulom?*
- *Je pre mňa vizuál knihy príťažlivý? Áno/nie, čím?*
- *Čo viem o knihe vyčítať z jej vizuálu (obálka, tlač, papier, obrázky)?*
- *Čítal som už od tohto autora niečo predtým?*
- *Čítam túto knihu opakovane? Ak áno, čo si od toho sľubujem?*
- *Ako veľmi som motivovaný prečítať túto knihu?*
- *Čo potrebujem, aby som túto knihu začal čítať/dočítal ju?*

Počas čítania

- *Vety, výroky, ktoré ma zaujali - podčiarkol/vypísal som si nejaké?*
- *Čo som už vedel a potvrdilo sa mi to?*
- *Čo je pre mňa nová informácia?*
- *Čo by som si potreboval ujasniť?*
- *Je niečo v rozpore s tým, čo som si doposiaľ myslel?*

Po prečítaní knihy

- *V čom sa moje očakávania od knihy pretli s tým, čo mi text ponúkol?*
- *Prekvapilo ma niečo?*
- *Dotklo sa ma niečo výrazne?*
- *Znervózňovalo ma niečo v príbehu?*
- *Bolo niečo pre mňa nezrozumiteľné?*
- *Pýril som sa niekedy počas čítania?*
- *Ktorý moment vo mne vyvolal najsilnejšiu emóciu?*
- *Jedno slovo, ktorým by som opísal, o čom bola kniha.*
- *Slovo, ktoré zachytáva celkový dojem z textu.*
- *S akou najväčšou hodnotou podľa mňa príbeh pracoval?*
- *Kde sa v mojom hodnotovom rebríčku táto hodnota nachádza?*
- *Ak by sa mal príbeh daného textu zhudobniť, aký typ hudby by bol jej soundtrackom?*
- *Ak by som mal natočiť film podľa tohto príbehu, aký žáner by som zvolil? Ktorých hercov by som obsadil do hlavných rolí?*
- *Preskakoval som strany?*
- *Prečítal som si záver hneď na začiatku?*

- Ak áno, mal som pri tom výčitky svedomia?
- Ako znela veta, ktorá ma najviac oslovila? Bola tam taká?
- Dokázal by som zaznamenať príbeh do myšlienkovvej mapy?
- Poznám v reálnom živote ľudský príbeh v niečom podobný tomu knižnému?
- Komu by som tento príbeh odporučil? Skúsím byť čo najkonkrétnejší.
- Potreboval by som vedieť niečo viac napr. z dejín, geografie alebo rôznych ďalších oborov, aby som vedel príbeh lepšie uchopiť? Čo konkrétne?
- Vedel by som sa tejto knihy vzdať a darovať ju ďalej? Prečo?
- Zmenil by som koniec príbehu? Ak áno, ako?
- Ako by príbeh pokračoval? Bolo by to zaujímavé pokračovanie alebo by už šlo o obyčajný všedný príbeh?
- Aký alternatívny názov by som dal tejto knihe?
- Odnášam si zážitok z príbehu? V akej podobe?

Autor

- Predstavoval som si počas čítania autora, ako knihu píše? Ako vyzerá, miesto, kde tvorí, čo má pri tom oblečené?
- Čo si myslím o autorovi na základe tohto príbehu?
- V akom veku mohol príbeh napísať? Prečo?
- Používa vlastné meno alebo pseudonym?
- Používa ženský alebo mužský pseudonym?
- Čo som vedel o autorovi pred prečítaním knihy?

- Čo o ňom viem po jej dočítaní?
- Chcel by som stretnúť autora? Čo by som mu povedal?

Postavy

- Stotožňujem sa v nejakom smere s hlavnou postavou? Mal som pri čítaní pocit, že ja som on/ona?
- Podporoval som hlavného hrdinu v jeho konaní?
- Prichytil som sa, že hlavného hrdinu súdim?
- Bola mi hlavná postava sympatická? Áno/nie? Prečo?
- Sedel výber mena postavy s jej charakterom? Má to nejaký súvis?
- Boli by sme kamaráti?
- Dokázal by som sa do takejto osoby zalúbiť?
- Pripomínala mi daná postava vizuálne alebo povahovo reálneho človeka, ktorého poznám?
- Dokázal by som zaznamenať vzťahy postáv do myšlienkovvej mapy?
- S ktorou postavou príbehu mám toho najviac spoločného? Čo konkrétne?
- S ktorou, naopak, najmenej?
- Chcel by som, aby bola niektorá z postáv skutočná? Ktorá, prečo?
- Ako by hlavného hrdinu opísal psychológ/športovec/matematik a pod.?
- Príbeh ktorej postavy by som si chcel sám prežiť?

Formálna stránka konkrétnej knihy

- Voňala mi táto kniha?
- Za čím?

- Na akom papieri je príbeh vytlačený?
- Aký formát mala kniha? Bol podľa mňa praktický dôvod pre výber práve takéhoto formátu?
- Aký font písma bol zvolený? Hodilo sa to do danej knihy?
- Bola kniha ilustrovaná?
- Bol výber ilustrátora a štýlu vhodný, aby podporili ducha príbehu?
- Pochopil by som príbeh len na základe ilustrácií?

OTÁZKY PRE SPRIEVODCOV LITERÁRNYM UMENÍM

- Pýtajme sa samých seba: Aká je kultúra čítania v našej rodine či škole?
- Čítam svojim deťom (rozumej svojim deťom doma, deťom v triede) každý deň?
- Dovolím im vybrať si samým, čo chcú čítať?

- Máme doma/v škole knižnicu?
- Navštevujeme knižnicu?
- Podporujem svoje deti, aby doma čítali?
- Podporujem rodičov svojich detí, aby im doma čítali?
- Majú každý deň 15 min. na tiché čítanie?
- Som ja sám/sama čitateľom?
- Hovorím s deťmi s vášňou o čítaní?
- Čítajú knihy, ktoré sú pre nich vhodné?
- Čítam im knihy, ktoré oni sami čítajú?
- Dávam deťom čas na rozhovory o tom, čo čítajú?
- Verím, že každé z detí môže byť čitateľom?
- Je pre moje deti čítanie trestom?

(Tieto otázky často kladie na svojich prednáškach Tíbor Hujdič, známy propagátor čítania.)

4. NÁMETY NA OTÁZKY O UMENÍ, KTORÉ SA DEJE NA JAVISKU

Ako sa pripraviť na divadelný zážitok?

TREBA BYŤ ZVEDAVÝ A VEĽA SA PÝTAŤ

Je fajn prečítať si vopred nejakú recenziu, minimálne však anotáciu, ktorú uvádza samotné divadlo. Aj „rande naslepo“ má svoje čaro, ale ak má byť táto návšteva divadla pre mladých prvým alebo ojedinelým zážitkom, vrelo odporúčame zvedavo sa pýtať tieto otázky:

Čo prezradí titul hry?

- *Aký je to žáner: komédia, tragédia, dráma?*
- *Idem na veselohru alebo na vážnu hru?*
- *Mám čakať zábavu a rozptýlenie alebo sa mám pripraviť na to, že budem musieť pri hre rozmýšľať a hľadať skryté významy symbolov?*
- *Aký príbeh ma čaká? Z akého prostredia, doby, aký základný konflikt (problém) sa tam bude riešiť?*

Kto je autorom hry - dramatikom?

- *Je to hra nová alebo sa už hráva niekoľko desaťročí či dokonca storočí...?*
- *Ak ide o starú klasiku, kam ju dnešný režisér posunul?*

Žiadny režisér nechce priniesť na javisko to isté, čo mnohí režiséri pred ním. Treba

hľadať práve tento posun, narážky na dnešnú dobu, aktuálne prepojenia...

- *V akom historicko-spoločenskom kontexte autor hru vytvoril?*

Väčšinou bola hra istou reakciou na nešváry vtedajšej spoločnosti – napr. divadlo v čase totality bolo plné skrytých odkazov a zakázaných symbolov – ľudia si rozumeli cez šifry, hľadali významy, mali pocit, že sú spojení s inými, kto podobne rozmýšľa, vnímali tu nádej, ale aj spoločné rozhorčenie, boli si blízki cez toto tajné divadelné kódovanie....

Kam idem do divadla?

- *Je to divadlo mestské, štátne?*
- *Alebo nezávislé, experimentálne? Nie je to síce pravidlo, ale od nezávislých sa môže očakávať viac extravagancie...*
- *Venujú sa pohybovému divadlu? Divadlu poézie?*
- *Môže sa stať, že budem súčasťou predstavenia (interaktívne divadlo) alebo majú klasickú „štvrtú stenu“, cez ktorú môžem nahliadať do ich príbehu?*
- *Prevažne aký druh vyjadrovacích prostriedkov budú používať?*

Kto je režisérom hry?

- Je to domovský režisér, od ktorého som už videl nejaké predstavenia?
- Alebo prišiel na pozvanie z iného divadla, prípadne má sám svoje vlastné (špeciálne) divadlo? Možno je doma bábkohercom alebo vyučuje na vysokej škole herectvo či réžiu...

Kto sú hlavní protagonisti tejto hry?

- Aké bude obsadenie?
- Sú to stáli členovia domácej scény alebo si režisér pozval niekoho na hostovanie?

Naučme sa poctivo analyzovať, čo sme videli.

Až následne vynesme svoj „ortiel“.

Hodnotiaci posudok má vyplývať z predložených argumentov, má byť zhrnutím množstva detailov, ktoré sme si všimli a zaoberali sme sa nimi.

Rýchle a skratkovité uzávery („Je to blud. Boli trápni. V divadle je to furt o tom istom.“) len posilňujú ego „kritikov“ a dávajú priestor predsudkom.

Učme sa byť zvedavými, so štipkou pokory a úcty k odvedenej umeleckej práci.

Najprv si musíme odpovedať na množstvo „prečo“:

- Prečo autor zvolil takúto tému?
- Je aktuálna?

- Prečo práve tento príbeh?
- Vidím tam nejakú paralelu s dneškom?
- Prečo príbeh takto začínal a takto skončil?
- Čo so mnou urobil najmä jeho záver?
- Prečo v ňom mali priestor práve takéto postavy?
- Vtiahli ma do deja, dalo sa im uveriť?
- Prečo autor použil práve takéto výrazové prostriedky?
- Ako na mňa pôsobili?

Až potom prejdime na „páči/nepáči“ alebo teda –

- Čo ma zaujalo?
- Čo ma vyrušilo?
- Čo ma nadchlo?
- Čo ma pobúrilo?
- Čo ma prekvapilo?

O čom možno hovoriť po predstavení?

- Aký bol príbeh?
- Bol pre mňa nový a niečím blízky?
- Našiel som sa v niečom? Alebo sa ma to nijako netýkalo?
- Čo nové som sa dozvedel?
- Aký bol záver príbehu?
- Ako príbeh režisér s dramaturgom uchočili?
- Ako ma doň dokázali vtiahnuť?
- Malo to nápad, dobre servírované napätie, nastolenie a vyriešenie hlavného i vedľajších konfliktov?
- Malo to spád?
- Ako pracovali s napätím?
- Bavilo ma to? Alebo som sa miestami nudil? Pozeral som na hodinky/na mobil?

Ako sa mi páčilo vizuálne zasadenie príbehu?

- *Aká bola scéna, kulisy, dekorácie, rekvizity, kostýmy, svetlá, efekty...?*
- *Ako sa režisér hrá s priestorom?*
- *Využíva hĺbku a výšku javiska, prechádza cez pomyselnú štvrtú stenu smerom k divákovi?*
- *Ako sa mení priestor? Nestráca sa v tom divák?*

Ako boli vykreslené postavy danej hry?

- *Boli jednoznačné, typické a čitateľné alebo záhadné a nevyspytateľné?*
- *Vyvíjali sa?*
- *Nastal u niektorej z nich prerod?*
- *Bola mi niektorá postava obzvlášť blízka?*
- *Vedel by som sa s ňou stotožniť, vžiť sa do nej?*
- *Čo by som na mieste danej postavy robil ja?*
- *Ako hodnotím herecké výkony?*
- *Boli dostatočne uveriteľné? Afektované? Navzájom vyvážené alebo niekto z hercov obzvlášť vynikal, prípadne to „kazil“?*
- *Pre ktorého herca to bola obzvlášť veľká výzva?*

Ako na mňa pôsobila hudba?

- *Uvedomoval som si ju počas predstavenia?*
- *Vyrušovala ma? Alebo som si ju ani nevšimol?*

Šifrovanie

- *Aká miera symboliky, obraznosti, hravosti tam bola prítomná?*
- *Bola napr. stolička len stoličkou?*
- *Používali sa zástupné rekvizity, ktoré diváka nútili zapojiť predstavivosť?*
- *Alebo bolo všetko popisné, dané...?*

Čo som prežíval/a počas predstavenia?

- *Ako to vplývalo na moje emócie?*
- *Zažil som strach, smútok, napätie, súcitiť?*
- *Mal tam svoje miesto humor?*
- *Koľkokrát som sa z chuti zasmial? Smial som sa len nasilu?*

Aká idea hry a odkaz ostal vo mne po predstavení?

- *Nad čím sa chcem ďalej zamýšľať?*

A čo potlesk?

- *Chcel som kričať „bravó“?*
- *Bolo moje standing ovation úprimné alebo som sa postavil len preto, že stáli všetci diváci?*
- *Mal som chuť odísť v polovici predstavenia preč?*

5. Na čo sa môžeme pýtať, ak sa chceme prelúskat' (nielen baletným) tanečným predstavením

- Čo je podľa teba balet/folklór/scénický tanec?
- Prečo sa toľké roky podľa teba tancuje balet naoko takmer rovnakým štýlom?
- Prečo je dôležitá baletná klasika aj pre tanečníkov iných žánrov, dokonca aj športovcov?
- Poznal som vopred príbeh (postavy, základný konflikt, záver)?
- Existuje k danému predstaveniu knižná predloha?
- V akej budove z architektonického pohľadu sa baletné predstavenie odohralo? „Hodilo“ sa dané predstavenie k danej architektúre?
- Aké stvárnenie (klasické, moderné, štylizované, experimentálne) príbehu zvolil režisér predstavenia? Akým spôsobom „uchopil“ príbeh?
- Ako na teba zapôsobilo vyjadrovanie vzťahov, emócií pohybmi...? Dokázal si to počas predstavenia rozpoznávať?
- Všimol si si niektorého tanečníka/tanečníčku viac ako ostatných? Prečo?
- Akým štýlom sa posúvala „informácia“ medzi jednotlivými postavami/tanečníkmi a divákmi?
- Ako vnímaš komplexné výtvarné, resp. vizuálne stvárnenie príbehu?
- Ako korešpondovali kulisy a pódiové dekorácie s poslaním predstavenia?
- Boli pri tanci využívané rekvizity? Ako? Poslúžila niektorá rekvizita aj viackrát? Ako?
- Ako vnímaš prácu osvetľovačov? Vyšantili sa?
- Ako vnímaš voľbu tanečných kostýmov?
- Podporovali charakter príbehu, tanca?
- Aké kostýmy by si pre toto predstavenie navrhol ty?
- Akú výpovednú silu mala hudba v danom predstavení?
- Aho vnímaš spojenie daného typu hudby s daným štýlom tanečného pohybu?
- Ako bola vyskladaná dynamika predstavenia (načasovanie jednotlivých scén, temporytmus tanečných choreografií, striedanie sólových a skupinových tancov/choreografií, ich synchronizácia)? Dala sa cez ne rozpoznať dejová gradácia?
- Vedel by si dej tanečného predstavenia zakresliť do myšlienkového mapy?
- Vyskladal by si kompozíciu tanečného predstavenia ináč, ako ti bola ponúknutá?
- Všimol si si nejaký režijný/dramaturgický/choreografický nápad, ktoré by stáli za vyzdvihnutie?

6. Po návšteve opery

- Bol v tanečnom predstavení zapojený aj humorný prvok?
- Ako by sa dal napr. humor (hnev, závišť, žiarlivosť atď.) vyjadriť tanečným pohybom?
- Akú symboliku/posunutie významu si v predstavení dokázal zachytiť?
- Bolo k dispozícii libreto? Pomohlo ti viac porozumieť predstaveniu?
- Mal si pri niektorej pasáži zimomriavky?
- Inšpirovalo ťa predstavenie, aby si sa prihlásil napr. na tanečný kurz?
- Navštívíš podobný typ predstavenia opäť?

- Pripravoval si sa na predstavenie pred jeho začatím? Googlil si si, na čo pôjdeme, hľadal si ukážky na YouTube?
- Ak nie, neľutuješ to teraz?
- Tešil si sa na operné predstavenie? Alebo skôr...?
- Čo je to podľa teba opera?
- Kedy podľa teba vznikla?
- Akú funkciu v živote kultúrnej spoločnosti plní?
- Počúvajú tvoji rodičia, učitelia, známi operu?
- Prečo operní speváci spievajú tak čudne?
- Vedia vôbec aj inak?
- A kto povedal, že je to pekné? Čo ty na to?
- Dokážeš rozpoznať áriu a recitáciu?
- Dokážeš rozpoznať, ktorý hlas je bas, barytón, tenor, alt, mezzosoprán či soprán?
- V akom jazyku sa spievalo?
- Rozumel si spevákom?
- Boli tam titulky? Pomohli ti?
- Hral naživo celý orchestr? Aký dojem to na teba urobilo?
- Aké bolo ozvučenie opery?
- Prídeš zas?

Na rozhovory o zážitkoch z opery môžeme využiť otázky k divadelnému či tanečnému predstaveniu.

7. OTÁZKY K ROZHOVOROM O HUDBE

Hudba všeobecne

- *Mám hudobný sluch?*
- *Ak som si odpovedal nie, vnímam to ako svoju slabinu?*
- *Pri akej hudbe mávam zimomriavky?*
- *Pri akej skladbe mi naposledy naskočila husia koža?*
- *Zatváram oči pri počúvaní hudby? Prečo?*
- *Ak spievam, zatváram pri tom oči?*
- *Vnímam hudobnú stránku skladieb viac ako text? Ak áno, prečo je tomu tak?*
- *Mám nejakú zaručenú pieseň, ktorú keď si začnem hmkat', tak už nejde z hlavy?*
- *Je podľa teba táto pieseň kvalitná?*
- *Ako by vyzeral môj život bez hudby?*
- *Viem si hudbu užiť ešte viac na koncerte?*
- *V čom podľa mňa spočíva rozdiel vo vnímaní hudby na koncerte a pri reprodukováných nahrávkach?*
- *Ak by som sa mal charakterizovať - aký som typ prijímateľa hudby?*
- *Som kritický prijímateľ hudobného umenia alebo prajný?*
- *„Žeriem“ svojich obľúbencov so všetkým alebo viem mať výhrady k ich nedostatkom?*
- *Akú hudbu počúva moja mama, otec, stará mama, sestra, kamarát...?*
- *Prečo sa mi páči práve tento typ hudby?*
- *Vplýva ich hudobný vkus na ten môj?*
- *Dokážem znieť aj iný žáner, ako je ten môj obľúbený? Som v tomto otvorený a tolerantný napr. k iným členom rodiny? Skúsil som to už niekedy?*
- *Mám presne vyhraný hudobný vkus?*
- *Kto ma pri jeho výbere najviac ovplyvnil?*
- *Mám výhrady voči mainstreamovej hudbe?*
- *Aký typ hudby si púšťam, keď som smutný/šťastný/nahneváný?*
- *Mám medzi hudobnými nástrojmi nejakého obľúbenca, ktorého v hudbe vnímam viac ako ostatných?*
- *Aký je môj vzťah k ľudovej/klasickej hudbe, opere a pod.?*
- *Ak by som mal venovať jednu pieseň svojej osudovej láske, ktorá pieseň by to bola?*
- *Ktorú pieseň by som venoval svojmu nepriateľovi, učiteľovi matematiky/geografie a pod.?*
- *Som ten typ, na ktorého hudba ako druh umenia vie zapôsobiť spomedzi ostatných druhov umenia najviac?*
- *Spievam si v sprche?*
- *Ak by som mal dnes zložiť hudobnú skladbu na tému, aký som mal dnes deň, ako by skladba vyzerala? (Tempo, hlasitosť, výber nástrojov, hral by v nej niekto sólo? Spievalo by sa v nej? Spieval by ju muž alebo žena? V čom by spočívala pointa textu?)*
- *Beatles alebo Queen? Adele alebo Katie Perry? Majk Spirit alebo Rytmus? Imagine Dragons alebo One Direction? Rock alebo pop? Klavír alebo akordeón? Elektrická gitara alebo akustická? Nahlas alebo potichu? Atd.*
- *Pri akej skladbe mi naposledy naskočila husia koža?*
- *Aký koncert alebo hudobnú udalosť by som chcel/a zažiť?*

- *Viem si hudbu užiť viac doma alebo na koncerte?*
- *Ak už mám za sebou nejaké koncerty mojich obľúbených spevákov a kapiel, na čo si z nich pamätám?*

Otázky na rozhovory o konkrétnej skladbe

- *Akú emóciu vo mne daná skladba celkovo vyvoláva?*
- *Ak by som mal popísať skladbu jedným pojmom, aké by bolo to slovo?*
- *Ak by bola táto skladba nejakou farbou, akou by bola? (farbu môžem nahradiť napr.: mesto, emócia, osoba, predmet, činnosť, obraz, rastlina...)*

8. OTÁZKY NA ROZHOVORY O HUDOBNÝCH TEXTOCH

- Dokážem rozpoznať umelecký text piesne od neumeleckého textu? Čo ich od seba odlišuje?
- Chýba mi, ak v texte piesne „umenie“ nenachádzam?
- Som ten typ prijímateľa hudobného umenia, ktorý vníma viac text ako hudbu? Ak áno, prečo je to tak?
- Vnímam na základe kvality textu inak hodnotu skladieb a umelcov?
- Čo robí podľa mňa kvalitný text kvalitným? Aké sú moje kritériá?
- Ktorý text piesne je podľa mňa kvalitný a naopak nekvalitný? Prečo?
- Poznám hodnotné zahraničné texty?
- Ako vnímam jazykovú bariéru v rámci textov? Dokážem „precítiť“ zahraničný text rovnako, ako ten v mojom materinskom jazyku? Mení to niečo na mojom vzťahu k umelcovi a skladbe?
- Prečo podľa mňa textári nie sú celebritami? Prečo ich tváre skoro nik nepozná?
- Poznám nejakú výnimku?
- Mali by o nich ľudia vedieť viac? Ak áno, aký spôsob ich propagácie navrhujem? Na čo by bola ich „viditeľnosť“ dobrá?
- Ako hlboko sa viem ponoriť do textu piesne?
- Tlačím si texty obľúbených piesní?
- Prekladám si zahraničné texty?
- Rozprávam sa s kamošmi o významoch textov piesní? Ak nie, skúsím to.
- Rozoberáme doma s rodičmi významy textov?
- Je môj obľúbený spevák zároveň textárom?
- Konfrontujem/(ne)stotožňujem sa s príbehom textov? Hľadám v nich seba?
- Aký text ma vie zaujať?
- Keby som mal vytvoriť text populárnej skladby, čím by som začal? O čom by som písal? Bol by som priamy alebo by som chcel svoj odkaz schovať do metafor a prirovnaní? Ktorým typom textu by som sa rád inšpiroval?
- Je pre mňa text v piesni dôležitý?
- Keď počúvam zahraničnú pieseň, snažím sa o preklad jej textu?
- Mám rád niektorú pieseň práve kvôli jej textu? Prečo sa mi páči práve táto?

Texty konkrétnych piesní

- V čom vidím hodnotu daného textu?
- Aká je jeho kvalita/úroveň? Viem to posúdiť?
- Čo je funkciou daného textu?
- Aký má charakter?
- Akú jazykovú úroveň/kultúru predstavuje daný text?
- Akú mieru originality spĺňa?
- Zdobí ho poetika?
- Aké je jeho spoločenské či kultúrne pozadie?
- Spolupracuje hudba s príbehom textu a naopak? Podporujú sa svojím charakterom? Komunikujú spolu? Dokážem pomenovať miesto v skladbe, kde je to najsilnejšie cítiť?
- Čo si myslím, čo vzniklo skôr - hudba alebo text?
- Považujem tento text za umelecký? Prečo?
- Aká je jeho estetická, dobová, aktuálna hodnota? Zhodujú sa?
- Prináša daná skladba svetu/mne nejaký nový/originálny pohľad na vec? Čo? Alebo recyklujú otrepané staré známe motívy piesní?

- *Pracuje text s metaforou, symbolikou?*
- *Viem, kto je autorom textov daného speváka/interpreta, kapely?*
- *Je autorom textov samotný umelec, ktorý skladbu spieva?*
- *Vážim si ho preto viac, ako „Len“ speváka interpretujúceho „cudzie“ texty?*
- *Ak nie, kto je autor textu? Vyhľadal som si o ňom nejaké informácie? Ak nie, urobím tak teraz?*
- *Poznal som autora/autorov textu predtým, ako mi niekto položil túto otázku?*
- *Vnímal som, že text hovoril o danom interpretovi alebo si viem tento text predstaviť oddelene od interpreta, t.j., že by ho mohol spievať ktokoľvek iný?*
- *Bolo v texte piesne niečo vopred nepredvídateľné alebo si od začiatku vedel, o čom to bude?*
- *Vizualizoval som si text danej skladby? Viem popísať tieto obrazy? Skúsim ich nakresliť?*
- *Cítim, že slová textu krásne plynú alebo sú násilne „prihnuté“ tak, aby sa rýmovali?*

Umenie ponúka viac!

Môžeme a máme čakať „viac“. Budme nároční a nesýtme sa len odrobinkami z krásy, ktorá je možná, lebo len tak sa dočkáme jej plnosti.

**Pre toto sa
pokúsme nadchnúť.**

9. OTÁZKY NA ROZHOVORY O KONCERTE

Očakávania

- *S akými očakávaniami idem/prichádzam na koncert?*
- *Má koncert názov? Ak áno, čo mi o jeho charaktere/náladе napovedá?*
- *Vnímam, že koncerty mávajú názvy?*

Priestor/efekty

- *Ako na mňa pôsobí priestor, v ktorom bol koncert odohratý? Bol vhodný? Podporil charakter hudby?*
- *Zvýraznili svetelné alebo napr. video efekty náladu koncertu? Uvedomoval som si ich počas podujatia? Nevyrušovali ma?*

Komunikácia umelca s divákmi

- *Čo mal spevák/speváčka, kapela oblečené?*
- *Podporoval charakter jeho odevu posolstvo jeho textu, hudby?*
- *Dali si na výbere outfitu záležať? Ak áno, malo to na mňa ako diváka efekt? Ako sa to prejavilo?*
- *Ako som vnímal javiskový pohyb speváka/skupiny?*
- *Aká bola komunikácia umelca s publikom? Otvorená/uzavretá/vtipná/vážna...?*
- *Bola podľa mňa vhodná, primeraná?*
- *Ovplyvnila môj výsledný zážitok z podujatia?*
- *V akom zmysle?*
- *Zatváral spevák pri spievaní oči? Kedy?*

Ako som to prežíval

- *Mal som na koncerte zimomravky?*
- *Mal som chuť plakať/smiať sa/kričať a pod.?*
- *Hýbal som sa na koncerte?*
- *Alebo som dokonca tancoval? Čo ma k tomu viedlo?*
- *Mal som pocit, že kapela hrá/spevák spieva len pre mňa?*
- *Cítil som sa ako divák jedinečne alebo ako jeden z davu?*
- *Pustil som si po koncerte ešte skladbu na prehrávači alebo som nechal doznieť dojmy z koncertu v tichu?*
- *Čo bolo pre mňa najsilnejším momentom koncertu?*
- *Odchádzam z tohto koncertu so zážitkom? Akým?*

**KONTROLNÉ OTÁZKY K SEBAREFLEXII
URČENÉ SPRIEVODCOM MLADÝCH ĽUDÍ
UMENÍM**

Kontrolné otázky k sebareflexii

určené sprievodcom mladých ľudí umením

Poslanie mojej kultúrnej inštitúcie

- Aký je cieľ inštitúcie, v ktorej pracujem, vo fokuse na mladých?
- Aký prínos má pre mladého človeka to, čo inštitúcia či umelecká iniciatíva, pre ktorú pracujem, ponúka?
- O čo mladý človek príde, ak sa našich podujatí nezúčastní?
- Čím dokážeme mladého človeka zaujať, prilákať? Čo robíme pre to, aby sme sa priblížili mladým?
- Čo si o nás myslia mladí ľudia?
- Ako by sme sa mohli stať témou rozhovorov mladých ľudí?

Moje poslanie

- Čo je mojím osobným poslaním na poli (v oblasti) kultúry/umenia?
- Ako sa mi ho darí naplňať?
- Aký je môj vzťah k umeniu?
- Dokážem svoju lásku k umeniu „prenášať“ na iných?
- Odchádzajú moji zverenci po podujatí, ktorým ich sprevádzam, so zážitkom?
- Tuším, čo si o mne a mojej práci moji zverenci myslia, čo o mne hovoria?
- Čo považujem za svoje silné stránky, ktorými viem osloviť mladých?
- Čo predstavuje moje slabé stránky v tomto smere?

- Pýtam sa mladých návštevníkov na ich pocity po absolvovaní prehliadky/vzdelávania? Zaujímam sa o to, čo si myslia?
- Zvyknem si vypýtať od mladých spätnú väzbu na svoj výkon/správanie/prístup?
- Mám zo svojho poslania radosť - napĺňa ma?
- Čo ja a pracovné vyhorenie? Ako mu predchádzam?
- Čo by mi pomohlo dostať sa zo stavu vyhorenia do fázy opätovného nadšenia pre svoje poslanie?

Môj štýl práce

- Je môj štýl vedenia aktivít rešpektujúci?
- Viac odporúčam alebo poučam?
- Aký typ motivácie vo svojej práci využívam?
- Je efektívna?
- Ako pracujem s chybou? Je pre mňa priateľom?
- Sústredím sa viac na výsledok alebo proces?
- Vytváram dostatočný priestor na otázky mojich zverencov?
- Kladiem svojim zverencom otázky?
- Aký typ otázok im kladiem najviac? Prečo?
- Kladiem múdre, premyslené otázky?
- Podporujem ich v kladení otázok?
- Využívam pri svojom „sprievodcovaní“ neformálne/zážitkové metódy?
- Podporujem viac súťaživé prostredie alebo také, ktoré je postavené na vnútornej motivácii?

- Podporujem aktivitu/fantáziu/tvorivosť mojich zverencov?
- Využívam pri svojej práci aplikácie alebo iné IKT nástroje?
- Využívam pri svojej práci silu sociálnych sietí?
- Chodím si po inšpiráciu k iným sprievodcom, do iných inštitúcií?
- Využívam pri sprostredkovaní informácií príbehy?
- Neprekrmujem svojich zverencov informáciami?
- Nekrím ich definíciami?
- Snažím sa zaujať informáciami, ktoré nie je jednoduché získať?
- Som si vedomý sily interaktívnych prvkov, zaradených do našich aktivít či podujatí?
- Vnímam a využívam moc prepájania zmyslov pri vzdelávaní či percepcii umenia?
- Hľadám a poukazujem na medzipredmetové vzťahy v umení?

Sprievodca umením - superhrdina

- Ponúkam svojim zverencom aktuálne tipy na dobré knihy, filmy, podujatia?
- Som v obraze čo sa týka knižných noviniek/trendov, flmov, hudby?
- Navštevujem pravidelne dostupné podujatia? Chodím aj na umelecko-kultúrne podujatia, ktoré nie sú úplne moja šálka kávy, aby som si rozšíril obzory?
- Je v mojom prejave, vystupovaní či vzhľade badať, že sa ma umenie a kultúra (do) týkajú?
- Sledujem aktuálne trendy v umení a v práci s mládežou?
- Som viac „konzerva“ alebo viac „experimentujúci“ sprievodca umením?
- Dokážem žasnúť nad krásou?

Ja a moji zverenci

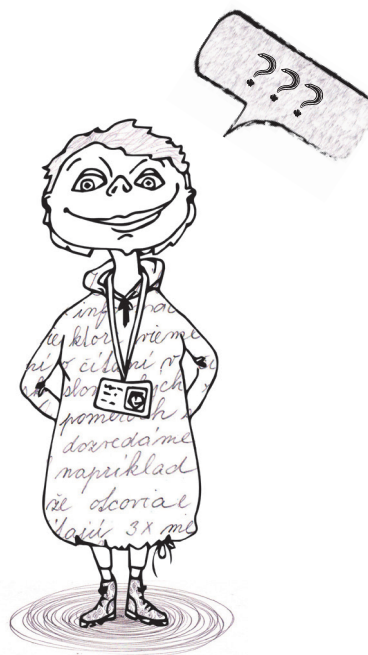
- Čo si myslím o mladých ľuďoch?
- Mám dost aktualizovaných informácií o špecifických jednotlivých generáciách mladých ľudí?
- Počúvam, čo mi vravia moji zverenci?
- Som zvedavý na ich názor?
- Rešpektujem ich názor, aj keď s ním nesúhlasím?
- Som na nich náročný?
- Som pomáhajúcim sprievodcom?
- Nie som sprievodcom príliš preverujúcim či trestajúcim?
- Nechávam svojich zverencov bez dozoru, ak nevedia „dobro plávať“?
- Nechávam im dostatočný čas osamiet s umením?
- Nechávam ich (spolu)rozhodovať o charaktere spoločnej cesty za umením?
- Chodím s nimi na podujatia?
- Rešpektujem, že sa môžu (ne)stotožniť s umením (dielom/myšlienkou/postavami/technikou...)?
- Poznám, akým typom estetického vnímania disponujú moji zverenci?
- Poznám, aký učiaci štýl preferujú?

- Prispôsobujem týmto informáciám svoje sprievodcovanie?
- Sú mi moji zverenci partnermi?
- Zdieľam s mladými svoje osobné stretnutia s umením? Hovorím o nich s úprimným nadšením?
- Poznám ich jazyk? Hovorím ich jazykom?
- Pripravujem podujatia INAK - atraktívnejšie pre mladých?
- Učím ich žasnúť?

Podujatia

- Pripravujem sa so zverencami na to konkrétne umelecko-kultúrne podujatia ako na jedinečný dotyk s umením?
- Je táto príprava dostatočná?

- Aký má pre mňa a mojich zverencov význam?
- Vedia to oceniť?
- Učím ich naplno prežiť stretnutie s umeleckým dielom?
- Učím ich, ako umelecký zážitok spracovať?
- Vstupujem nejako do procesu diania aktivity/podujatia? Je tento vstup primeraný? Ako to viem?
- Realizujem po podujatiach reflexiu?
- Je táto reflexia atraktívna a dostatočná?
- Ak nie, v čom vidím prekážky?
- Realizujem hodnotenie mnou zrealizovaných podujatí?
- Získavam spätnú väzbu od účastníkov mojich podujatí/môjho vzdelávania, aby som ich/sa posúval ďalej?

**PREHLBUJÚCE OTÁZKY
NA ROZHOVORY O UMENÍ**

Inšpirujeme sa „delfskou metódou“ kladenia otázok

SOKRATOVSKÝ DIALÓG

Táto metóda je založená na schopnosti človeka myslieť kriticky a v našej práci sprievodcov ume-ním ju môžeme použiť, keď chceme s mladými pracovať hlbšie s konkrétnym problémom, hodnotou alebo cnosťou, ktoré umelecké dielo sprostredkúva.

Vychádza z predpokladu, že účastníci sa viac naučia, keď budú sami zainteresovaní do preskúmania témy (problému), keď si budú klásť otázky a po malých krokoch budú na svoje otázky hľadať odpove-de.

1. krok: Nastolenie a definovanie problému, ktoré je zadané najčastejšie formou otázky.

2. krok: Technika kladenia otázok a logickej argumentácie, ktorá má za cieľ zistiť správnosť názorov spolubesedníka. Otázky smerujeme k tomu, aby na každý názor mohol niekto iný reagovať protitvrdením. Potom nasleduje vzájomná diskusia, výsledkom ktorej je konsenzus, určitá dohoda oboch strán.

3. krok: Je založený na fakte, že všetky veci sú relatívne, a teda aj závery, ktoré vznikli dohodou, nie sú konečné, ale môžu a budú sa meniť.

Ide o formu diskusie založenej na štruktúre:

- TÉZA
- ANTITÉZA
- SYNTÉZA.

➔ Vyjasňujúce otázky

- Čo máte na mysli, keď vravíte...?
- Čo považujete za podstatu svojho tvrdenia?
- Ako X súvisí s Y?
- Môžete mi to bližšie vysvetliť?

➔ Otázky na pôvod problému

- Čo vás viedlo k tejto otázke?
- Dokážete problém rozdeliť na časti?
- Povedie riešenie k ďalším problémom?

➔ Otázky overujúce predpoklady

- O čom vieme, že určite platí?
- Ako si platnosť predpokladu overíme?
- Platí predpoklad za každých okolností?

➔ Otázky vzťahujúce sa na kvalitu uvažovania a vyhodnocovania podkladov

- Viete uviesť príklad?
- Máme dost dôvodov si to myslieť?
- Ktoré údaje a zistenia hovoria v náš prospech/neprospech?
- Ako si vieme jednoduchým spôsobom overiť správnosť našich záverov?

➔ Otázky overujúce dôvody pochybností

- *Odkiaľ sa vzalo toto tvrdenie?*
- *Aký celkový vplyv môžu mať zistené, ale neoverené tvrdenia?*

➔ Otázky na overovanie dôsledkov záverov

- *Čo vyplýva z našich záverov?*
- *Ak to platí, čo iné ešte bude platiť?*
- *Aký bude výsledný efekt?*
- *Existuje iná alternatíva?*

➔ Otázky na názory a perspektívy

- *Čo tak sa na to pozrieť z inej strany?*
- *Aké protiargumenty môžu mať oponenti?*
- *Ako sformulovať protinázor?*

TIPY OTÁZOK NA POROZUMENIE

- *Prečo...?*
- *V čom je rozdiel medzi...?*
- *Ako súvisí...?*
- *Čo by sa stalo, keby...?*
- *Ako by som niekoho presvedčil...?*
- *Ako možno využiť fakt...?*
- *Čo by sa zmenilo, ak by...?*

Milí sprievodcovia umením, milí my!

Držme si palce, aby našu snahu o rozhovory o umení s mladými, ktoré nekľžu len po povrchu, nezmarili rebelantské pokusy uľahčovať si cestu pofidérnymi skratkami či iné nástrahy, ako nabité učebné osnovy, neprimerané finančné ohodnotenie, vyhorení kolegovia, nezájem mladých a pod. Ako ochranu pred vyhorením odporúčame dobíjanie centra inšpirácie a odhodlania kvalitným umením v jeho najrôznejších podobách. Pretože len umenie samo nám dáva do rúk argumenty, prečo to celé nezabaliť.

Vieme, toto sprevádzanie mladých na ich ceste za umením si bude vyžadovať bláznivé nasadenie, nadšenie a vytrvalosť, ale stojí to za to.

Dotýkanie sa umenia srdcom totiž kultivuje myseľ i estetické vnímanie a zároveň kreuje fundovaný pohľad budúcej generácie, ktorý bude mať priamy dosah na samotnú umelecko-kultúrnu produkciu budúcnosti.

A budme si istí, že dejiny kultúry 21. storočia sa nám raz za naše nasadenie poďakujú.

*Prajme si tisícky precítených odpovedí
na naše srdciaotvárajúce otázky.*

ZDROJE

BYSTRANSKÁ – SIPTÁKOVÁ, Mária a ČERŇANSKÝ, Peter, 2014. Praktické využitie metódy sokratovského dialógu [online]. Nitra: Katedra fyziky, Fakulta prírodných vied UKF [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: https://ufv.science.upjs.sk/_projekty/smolenice/pdf_14/10_bystrianska.pdf

HUJDÍČ, Tibor, 2019. Čítanie ako súčasť učenia každého predmetu na druhom stupni [online]. INDÍCIA [cit. 2022-12-11]. Dostupné z: <https://www.indicia.sk/prezentacie/tibor-hujdic-citanie-ako-sucast-ucenia-kazdeho-predmetu-na-druhom-stupni>

ŠEBOROVÁ, Silvie, 2021. Nedělní party s Picassem. Jak nadchnout děti pro umění. BRNO: Jan Melvil publishing. ISBN 9788075551504.

PEŠEK, Tomáš, ŠKRABSKÝ, Tibor, NOVOSÁDOVÁ, Monika a DOČKALOVÁ, Jolana, 2020. Šlabikár neformálneho vzdelávania v práci s mládežou. Bratislava: YouthWatch a ANEV. ISBN 978-80-973031-2-9.

SMATANA Ján a kol., 2021. (NE)BEZPEČNE V SIETI Manuál rozvoja kritického myslenia v online priestore. Prešov: Centrum pre podporu neformálneho vzdelávania (CeNef). ISBN 978-80-570-3376-9.

Autori:
Júlia Balážová
Lenka Eliáš-Čuchtová
Katarína Pirohová

Ilustrácie: **Júlia Madziková**
Grafika: **Júlia Balážová**
Jazyková úprava: **Katarína Pirohová**

Organizácie:
CENEF - Centrum pre podporu neformálneho vzdelávania (Slovensko)
Hnutí Brontosaurus (Česká republika)
Stowarzyszenie Czajnia (Poľsko)

Vydalo: **CENEF - Centrum pre podporu neformálneho vzdelávania**
1.vydanie
Rok vydania: **2023**
Miesto vydania: **Prešov**

Tlač: **PePress, Prešov**

Voľne dostupné na:
<https://touchtheculture.eu/publikacia/>

Spolufinancované z
programu Európskej únie
Erasmus+

Príloha publikácie

COOLTÚRA

Sprievodca sprievodcu mladého človeka
na ceste za umením

